

שהרי אי אפשר לומר שהגט חל למפרע משעת מסירה, כיון שאם כן, לא היתה האשה, לא אשת איש ולא ספק אשת איש.

וקשה, ולכי מיית הוי גיטא [וכי בשעת מיתה חל הגט?], והא קיימא לן דאין גט לאחור מיתה!

אמר רבה לתרץ: המשנה אינה מדברת באופן שאומר שהגט יחול מהיום, כי באופן זה אם נתקיים התנאי, הגט חל משעת מסירה והבא עליה פטור.

אלא מדובר **באומר** שיחול הגט **מעת** אחרונה **שאני בעולם**, כלומר שיחול זמן מועט לפני המיתה.

לכן לדעת רבי יהודה סמוך לשעת המיתה חל הגט, וקודם לכן הרי היא אשת איש גמורה. ורבי יוסי סובר שמשעת נתינה אנו מסופקים שמא עכשיו היא השעה הסמוכה לשעת המיתה, ובכל רגע ורגע יש ספק שמא חל הגט, ואף על פי שבסוף התברר שהוא חי יותר זמן — סובר רבי יוסי שאין ברירה, ולא אומרים שהוברר למפרע שלא היתה ספק גרושה.

תנו רבנן: ימים שבינתיים, בימים שבין מסירת הגט לקיום תנאי הגט כשימות —

בעלה זכאי, באשתו:

במציאתה — החפץ שמצאה שייך לו. **ובמעשה ידיה** — שכר עבודתה שלו. **ובהפרת נדריה** — יכול הוא עדיין להפר נדריה. **ויורשה** אם מתה בינתיים.

ומטמא לה כשמתה, אם הוא כהן.

וצריכה גט שני — הוא דווקא **בשראה שנבעלה**.

אבל אם לא ראה שנבעלה — **דברי הכל אינה צריכה הימנו גט**.

כמאן [כמו איזה שיטה שבכרייתא] דיבר רבי יוחנן?

דלא כאף אחד מהם.

שלתנא קמא אפילו בראוה שנבעלה תולים בזנות ואינה צריכה גט, ואם היה סובר שבית הלל ובית שמאי נחלקו בדבר זה לא היה נוקט כן, כשיטת בית שמאי.

ולרבי יוסי אף כשלא ראוה שנבעלה חוששין, וזה כמו אותו שחולק על רבי יוחנן וסובר שאף בשלא ראוה שנבעלה הצריכה בית הלל גט נוסף.

שנינו במשנה: **מה היא באותן הימים** שבין נתינת הגט לקיום התנאי? **רבי יהודה אומר: כאשת איש לכל דבריה**, **רבי יוסי אומר: מגורשת ואינה מגורשת** והרי היא ספק אשת איש והבא עליה חייב בקרבן אשם תלוי.

תנא בכרייתא: ובלבד שימות, רק אז לרבי יוסי חייב באשם תלוי.

אבל אם לא מת בסוף, התברר למפרע שלא היה גט והיתה אשת איש גמורה, וחייב חטאת.

ומקשינן: בין לרבי יוסי שמחשיבה לאחר מסירת הגט ספק אשת איש, ובין לרבי יהודה שמחשיבה אשת איש ודאי, באופן שנתקיים התנאי והבעל מת בסוף, הגט חל רק בשעת המיתה.

כללו של דבר: הרי היא כאשתו לכל דבר — אלא שאינה צריכה הימנו גט שני לכשימות, כיון שהגט שנתן לה חל סמוך למיתה.

דברי רבי יהודה.

רבי מאיר אומר: אם נבעלה לאדם אחר לאחר מסירת הגט, דין בעילתה תלויה אם ימות בסוף מהחולי.

כי רבי מאיר סובר, שלשון "מעת שאני בעולם" משמעותו משעת מסירה, וכיון שאמר לה בשעת מסירת הגט: הרי זה גיטיך מעת שאני בעולם אם מתי, לכן כשמת התברר למפרע שהגט חל בשעת מסירה והיתה גרושה בשעת בעילה, ואם לא מת, הגט לא חל והרי היא אשת איש ודין הבא עליה בחטאת.

רבי יוסי אומר: אם נבעלה לאדם אחר לאחר מסירת הגט, בעילתה בעילת ספק אשת איש.

כי רבי יוסי סובר, שלשון "מעת שאני בעולם" משמעותו היא משעה הסמוכה למיתה, ואם כן יש ספק האם ראוי לסמוך את שעת הביאה למיתת הבעל והרי היא מגורשת, או שמא אינה שעה הראויה להיסמך למיתה, ואינה גרושה. לכן, אם מת הבעל, הבא עליה מביא אשם תלוי, ואם לא מת, הרי היא ודאי אשת איש, ומביא חטאת ודאי.

וחכמים אומרים כדברי רבי יוסי: הרי היא ספק מגורשת וספק אינה מגורשת, והבא עליה מביא אשם תלוי. **ובלבד שימות.** ואם לא מת, הרי היא אשת איש, ומביא חטאת.

ומקשינן: מאי איכא [מהו ההבדל] בין דעת רבי מאיר לדעת רבי יוסי?

אמר רבי יוחנן: לענין הבאת קרבן אשם תלוי לאותו שבא עליה בימים שלאחר מסירת הגט, איכא בינייהו [יש הבדל ביניהם]:

לדעת רבי מאיר, לא מיייתי [לא מביא] הבועל אשם תלוי, כי אין כאן בעילת ספק, שהרי הדבר עתיד להתברר בוודאות. אם ימות הבעל — יתברר שהיא היתה פנויה משעת מסירת הגט והבא עליה פטור⁽¹⁾. ואם יעמוד מחולו — יתברר שהיא אשת איש, ואז צריך הבועל להביא קרבן חטאת ולא אשם תלוי.

ולדעת רבי יוסי, מיייתי [מביא] הבועל אשם תלוי, אם מת בסוף הבעל וחל הגט, כי לדעת רבי יוסי יש ספק על שעת הביאה, האם היא נחשבת שעה הסמוכה למיתה שבה חל הגט, או לא.

אבל אם עמד הבעל מחולו ולא חל הגט, הרי היא אשת איש ודאית, והבועל מביא חטאת.

שנינו כברייתא: **וחכמים אומרים: מגורשת ואינה מגורשת.**

ומקשינן: דעת חכמים היינו כדעת רבי יוסי?

ומתרצינן: איכא בינייהו [יש ביניהם] הבדל לגבי מזונות.

וכדברי זירא,

1. הקובץ ביאורים [אות מא] מקשה, הרי אשם תלוי בא משום שעבר על ספיקא דאורייתא,

ביאור דין תנאי:

האפשרות להתנות תנאי על חלות של מעשה היא דבר חידוש, ולולי שהתורה היתה מחדשת כי מועיל להתנות תנאי לחלות מעשה, לא היינו יודעים זאת מסברא, כמבואר בתוספות בכתובות [נו א ד"ה הרי זו]. ומבארים האחרונים, שיסוד תנאי הוא, שהתנאי מעכב את חלות המעשה מלחול. כלומר, כשאדם עושה מעשה הפועל חלות של דין מסוים, כגון מסירת גט לידי האשה [שפועל חלות דין גירושין], חלות הדין צריכה לחול כיון שהמעשה הפועל את החלות נעשה, וכשמתנה תנאי, התנאי מעכב את החלות מלחול, כל זמן שלא נתקיים התנאי. וכמבואר בלשון הרמב"ן בכתובות [יט ב] "דתנאי, מילתא אחריתי"⁽³⁾. כלומר, שהתנאי חל במעשה אחרי שכבר נעשה. וחלות הדין צריכה היתה לחול באופן

דאמר רבי זירא אמר רבה בר ירמיה אמר שמואל: כל מקום שאמרו חכמים מגורשת ואינה מגורשת — בעלה חייב במזונותיה.

ולכן לא קרא לה רבי יוסי בלשון "מגורשת ואינה מגורשת" משום שחולק על חכמים וסובר שאין לה מזונות⁽²⁾.

אמנם יש מחלוקת תנאים בדברי רבי יוסי, שהתנאי שבמשנה סובר כי לדעת רבי יוסי בעלה חייב במזונותיה, ולכן במשנה הובאה דעת רבי יוסי בלשון "מגורשת ואינה מגורשת", וזו היא דעת חכמים שבברייתא.

מתניתין:

המשנה שלפנינו מחדשת, שיתכן להתנות תנאי בגט, והגירושין יחולו רק אם יתקיים התנאי.

אינו חייב במזונותיה, ורק בספק גירושין שנשאר ספק לעולם, והיא נשאת אגודה בו לעולם, חייב במזונותיה.

והמאירי מבאר, כי דווקא לענין אשם תלוי סובר רבי יוסי שבעילתה היא ספק, כיון שבזמן הבעילה לא היה ידוע אם היא מגורשת, אבל לענין מזונות נחשבת מגורשת ודאי, וכן שיטת התוספות רי"ד לעיל [עג ב].

3. וכן מבואר בתשובת הרא"ש [לה ט], הובאה באבני מילואים [לח יד], וכן כתב הקובץ שיעורים [חלק ב' סימן מב] שתנאי מילתא אחריתי, כלומר, המעשה קיים בכל אופן. כי אי אפשר לעשות מעשה רק על צד אחד, והתנאי בא לבטל את המעשה, לפי שתנאי הוא חידוש התורה, שעל ידי תנאי "אתי דיבור ומבטל מעשה". ולפי זה מתרצים את קושיית התוספות

וספיקא דאורייתא לחומרא, אם כן גם אם אחר כך התגלה שהיתה גרושה, מכל מקום לפני שמת היה ספק ועבר על מה שהיתה אסורה לו משום ספיקא דאורייתא לחומרא, ומדוע אינו חייב קרבן. ותיירץ, שהתורה לא חייבה אלא כשיש צד שעבר איסור, אבל לכשנודע שאין איסור, אין חיוב קרבן.

2. ביאור סברת רבי יוסי שאין לה מזונות, מבאר הר"ן, כי כיון שהדבר עומד להתברר אם מגורשת, אינו חייב במזונותיה עד שיתברר. ודווקא בספק גירושין שאינו עומד להתברר סובר רבי יוסי שחייב במזונותיה.

והריטב"א כת"י [ד"ה רבי יוסי] כתב בשם רבינו יונה, שטעמו של רבי יוסי הוא, מכיון ששעה אחת לפני מיתתו היא תהיה מגורשת בוודאות, לכן גם עכשיו שהיא ספק מגורשת,

מוחלט, אלא שהתנאי מעכב את חלות הדין, שלא תחול אלא על הצד שיתקיים התנאי. [עיין בחידושי הגר"ש כתובות סימן ב וסימן ה ובגרנ"ט כתובות סימן כ].

מקור דין תנאי נלמד מתנאי בני גד ובני ראובן [במדבר לב כט–ל], שמשו רבינו התנה עמם כי יקבלו את נחלת ארץ הגלעד בעבר הירדן מזרחה, בתנאי שיעברו את הירדן חלוצים, ויעזרו לישראל לכבוש את הארץ.

והיות ודין תנאי נלמד מהתורה, ולא מסברא, לכן צריך שמשפטי התנאים שמתנה יהיו כמו התנאי שבתורה, ואם עשה את התנאי באופן אחר, אינו מועיל, אלא המעשה שעשה חל בלא התנאי, כמבואר בתוספות בכתובות [שם].

ואלו הם "משפטי התנאים" שצריך בכל תנאי (4):

א. לדעת רבי מאיר, צריך שיתנה תנאי כפול, כלומר: צריך הוא לפרש, מה יקרה אם יתקיים התנאי, ומה יקרה אם לא יתקיים התנאי, בדומה לתנאי בני גד ובני ראובן, שמשו רבינו כפל להם את התנאי לשני הצדדים, אם יעברו ואם לא יעברו.

ב. לדעת רבי מאיר, (5) צריך להתנות את התנאי קודם שמפרש את המעשה. כגון שיתנה "אם תתני לי מאתים זוז, יהא גט", ולא יקדים את המעשה לתנאי, כגון "יהא גט, אם תתני לי מאתים זוז".

ג. לדעת רבי מאיר, צריך שהתנאי יהיה בדבר נפרד מהמעשה, כמו בתנאי בני גד ובני ראובן, שהתנאי היה לעבור את הירדן, והמעשה היה לנחול את ארץ הגלעד.

ד. צריך להקדים בתנאי ולפרש את הצד החיובי [ההן] לפני שמפרש את הצד השלילי [הלאו], כמו שמצינו בתנאי בני גד ובני ראובן, שמשו רבינו הקדים לפרש מה יהיה אם יעברו חלוצים, ורק אחר כך פירש מה יהיה אם לא יעברו חלוצים.

ה. אי אפשר להתנות תנאי נגד מה שכתוב בתורה, וזה נלמד מכך שכל התנאים הכתובים בתורה שהובאו בקידושין [סא א], כגון: "ואם בחוקותי תלכו" ו"ואם תאבו ושמעתם", הם באופן זה. [כמבואר בתוספות לקמן עה א ד"ה לאפוקי].

ו. צריך שיהיה אפשרות לקיים את המעשה על ידי שליח, ואם אין אפשרות לקיים את

4. הרא"ש בסימן ט' מביא את שיטת הרי"ף והרמב"ם שסוברים כי בתנאי של "על מנת" אין צריך שיהיה עם משפטי התנאים, אבל הרא"ש סובר שגם תנאי של "על מנת" צריך שיהיה עם משפטי התנאים.

5. כך פירש התוספות לקמן עה א ד"ה לאפוקי, שכגמרא בבא מציעא [צד א] מבואר כי רבנן

בכתובות [עג א סוף ד"ה לא] איך מי שמקדש על תנאי שאין עליה נדרים ואחר כך ביטל את התנאי מקודשת, והרי הוא לא קידש אותה על הצד שיש עליה נדרים. ולפי דבריהם מתורץ, שגם מעשה עם תנאי הוא מעשה גמור, והתנאי מבטל את המעשה על הצד שלא מתקיים התנאי, ולכן יכול לבטל את התנאי, משום ש"אתי דיבור ומבטל דיבור", ואחרי ביטול התנאי נשאר המעשה בלי תנאי.

המעשה על ידי שליח, אי אפשר להתנות את חלות המעשה בקיום התנאי. [ועיין בתוספות לקמן שם, ובתוספות בכתובות עד א ד"ה תנאי האם דבר זה נלמד מסברא או מהתורה].

האומר לאשה: הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז.

הרי זו מגורשת אם תקיים את התנאי שהתנה עמה, ותתן לו מאתים זוז.

ואם אמר לה: על מנת שתתני לי סכום כסף מיכן [מכאן] ועד שלשים יום, שתלה קיום התנאי בזמן מסוים,

אם נתנה לו את סכום הכסף בתוך שלשים יום הרי היא מגורשת משעת נתינת הגט לידה, כי הרי נתקיים התנאי.

ואם לאו, אם לא קיימה את התנאי עד שעברו כל שלושים יום, אינה מגורשת. ואין אומרים שלא נתכוון הבעל במה שאמר "מכאן ועד שלושים יום" אלא לזרז אותה, ואינו מקפיד שתתן לו דווקא תוך שלושים יום, אלא הואיל והתנה עמה כך בשעת נתינת הגט, אינה מגורשת אלא אם כן קיימה את התנאי כפי שאמר לה.

אמר רבן שמעון בן גמליאל: מעשה שהיה במקום הנקרא צידן, באחד שאמר לאשתו "הרי זה גיטך על מנת שתתני לי את איצטליתני" [מעיל ארון], ואברה איצטליתו, ולא יכלה לתתו לבעלה ולקיים את התנאי שבגט.

ואמרו חכמים: תתן לו במקום האיצטלית

את דמיה של אותה איצטלית, ובכך יתקיים התנאי ותהיה מגורשת.

גמרא:

שנינו במשנה: הרי זו מגורשת, ותתן [לו] מאתים זוז].

והוינן בה: מאי "ותתן"? האם תהיה מגורשת רק לאחר שתתן, או שהיא מגורשת מיד, ורק שצריכה לקיים התנאי ולתת לו את המעות?

רב הונא אמר: הרי היא מגורשת מיד עם מסירת הגט, והיא תתן את המעות אחר כך כדי שיתקיים התנאי, ויתברר למפרע שחלו הגירושין משעת המסירה.

כי לשון "על מנת" שהתנה בגט, הכוונה היא שיחול הגט מעכשיו בשעת המסירה, על מנת שיתקיים התנאי אחר כך.

רב יהודה אמר: לכשתתן את המעות יחול הגט.

והוינן: מאי בינייהו [מה ההבדל ביניהם] למעשה אם חל הגט משעת מסירה או משעת קיום התנאי, והרי לפי שניהם, היא צריכה לקיים את התנאי כדי שיחול הגט?

ומבארין: איכא בינייהו [יש ביניהם] הבדל למעשה, באופן שנתקרע הגט או שאבד קודם קיום התנאי.

לדעת רב הונא שאמר כי הגט חל מיד, והיא תתן את המעות רק כדי לקיים את התנאי — אינה צריכה הימנעו גט שני, כיון שהגט חל,

רב יהודה אמר: לכשיתן אז יחולו הקידושין.

והוינן בה: מאי בנייהו [מה ההבדל ביניהם] למעשה?

ומבארין: איכא בנייהו, ההבדל למעשה הוא באופן שפשטה ידה וקיבלה קידושין מאדם אחר⁽⁸⁾, קודם קיום התנאי.

רב הונא אמר והוא יתן, כי נתינת המעות תנאה בעלמא הוא, ומקיים את תנאיה ואזיל [והולך לו] כי הקדושין חלים למפרע, וצריך רק שיתברר אחר כך כי נתקיים התנאי, והקידושין השניים בטלים ומבוטלים, כיון שנעשו באשה המקודשת כבר לראשון.

רב יהודה אמר לכשיתן, ורק לכי יהיב לה [כשיתן לה] הוא דהו [אז חלים] הקידושין.

אבל השתא, בשעת קבלת קדושין מאחר, קודם קיום התנאי, עדיין לא הו קידושין של

ואינו מחוסר כי אם בירור שנתקיים התנאי⁽⁶⁾.

אבל לדעת רב יהודה שאמר כי הגט חל רק לכשתתן את המעות — צריכה הימנו גט שני, כי כל זמן שלא קיימה את התנאי לא חל הגט כלל, ועכשיו שהגט נקרע או נאבד⁽⁷⁾, אינו יכול לחול גם אם נתקיים את התנאי.

ותנן נמי גבי קידושין שנחלקו רב הונא ורב יהודה כי האי גוונא [בכגון זה]:

דתנן: האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז — הרי היא מקודשת, ויתן.

ואיתמר: נחלקו בזה רב הונא ורב יהודה — מאי [מה] הכוונה "ויתן"?

רב הונא אמר: הרי היא מקודשת מיד, והוא יתן כדי לקיים את התנאי.

[צג א] משמע שצריך שיהיה השטר ברשות הקונה, והוא הדין כאן, צריך שיהיה הגט ברשות האשה.

8. הרש"ש [קידושין ס א] מקשה, למה הגמרא אומרת לשון בדיעבד, שהנפקא מינה אם פשטה ידה וקיבלה קידושין, ולא אומרת לשון לכתחילה, שהנפקא מינה היא אם מותרת לפשוט ידה ולהינשא לאחר, שלפי רב הונא אסור ולפי רב יהודה מותר.

ומתיר הרש"ש לפי התוספות שכתבו כי גם לרב יהודה היא ספק מקודשת ואסורה להינשא לאחר, לכן נקטו בגמרא לשון דיעבד. עוד תירץ שלכתחילה אסור להינשא לאחר, משום שדומה לעני המהפך בחרה, ובא אחר ונטלה נקרא רשע [כמבואר בקידושין נט א].

6. הרשב"א [לקמן עו א] הביא את שיטת בעל העיטור שכתב, כי אף לפי רב הונא הסובר שהאומר "על מנת" כאומר "מעכשיו", יכול לבטל ולהוסיף על תנאו עד שיתקיים התנאי. והרשב"א חולק עליו וסובר שאינו יכול לחזור בו.

7. הריטב"א [קידושין ס ב] כתב, שלא דווקא נקרע, אלא כל שאינו בידה בזמן הגירושין, אינה מגורשת לרבי יהודה.

ועיין בקובץ שיעורים [כתובות אות שיז] שכתב, כי מהגמרא משמע שדווקא בנקרע הגט או שאבד לא מועיל, אבל אם מונח בסימטא שהוא מקום המשתמר קצת ואינו כאבוד, הרי זו מגורשת, כי כיון שהגט נקנה לה אין צריך שיהיה ברשותה. אבל מלשון התוספות ביבמות

הראשון קידושין, ולכן תופסים בה קדושי השני.

וצריכא, יש צורך לשנות את דברי רב הונא ואת דברי רב יהודה גם בקדושין וגם בגירושין.

דאי אשמעינן [שאם היו משמיעים לנו] את דעת רב הונא רק **לגבי קידושין**, היינו אומרים, כי רק **כהא** [בזה] בקדושין **קאמר רב הונא** שחלים הקידושין מיד בשעת הנתינה, **והוא יתן, משום** דקדושין לקרובה **קאתי** [לקרב אותה אליו הם באים], לכן יותר מסתבר כי התכוון הבעל שיחולו הקידושין מיד, ועל מנת שהוא יתקיים אחר כך התנאי, כיון שהוא חפץ בה.

אבל גבי גירושין, דלרחוקה **קאתי** [לרחקה ממנו הוא בא], ומסתמא בקושי הוא מגרשה, יותר מסתבר שהתכוון כי יחולו הגירושין רק לכשהיא תתקיים את התנאי ותתן, וסובר הבעל בלבו שאולי בינתיים הם יתפייסו ביניהם, **אימא** [הייתי אומר], כי **מודה ליה רב הונא לרב יהודה** שהגט חל רק לכשתתן.

ואי אשמעינן [ואם היו משמיעים לנו] את דעת רב הונא רק **לגבי גירושין**, היינו אומרים, כי רק **כהא** [בזה] בגירושין **קאמר רב הונא** שהגט חל מיד בשעת המסירה, והיא **תתן. משום** דבגירושין **לא כסיף למיתבעה** [לא מתבייש הבעל לתבוע מהאשה] את המעות שהתנה לגירושין, לכן אינו צריך לתלות את חלות הגט בנתינת המעות, והתכוון שיחול הגט מיד בשעת מסירה.

אבל גבי קידושין, דכסיפא **למיתבעה**

[שמתביישת האשה לתבוע מהבעל] את מעותיה — **אימא** [הייתי אומר], **שמודי ליה רב הונא לרב יהודה** שהאשה מתכוונת לתלות את חלות הקדושין בנתינת המעות, ואינה מסכימה שיחולו הקידושין אלא כשיתן.

ואי אשמעינן [ואם היו משמיעים לנו] את דעת רב יהודה רק **לגבי קידושין**.

היינו אומרים, כי רק **כהא** [בזה] בקדושין **קאמר רב יהודה** שחלים הקדושין רק **לכשיתן המעות, משום** דבקדושין **כסיפא למיתבעה** [מתביישת האשה לתבוע מהבעל] את מעותיה, ולכן תולה את חלות הקדושין בנתינת המעות, שלא יחול הקדושין אלא לכשיתן.

אבל גבי גירושין, **דלא כסיף למיתבעה** [שלא מתבייש הבעל לתבוע מהאשה] את המעות שהתנה לגירושין — **אימא** [הייתי אומר], **שמודה ליה רב יהודה לרב הונא** שאינו מתכוון לתלות את חלות הגירושין בנתינת המעות, והגט חל מיד בתנאי שיתן אחר כך.

ואי אשמעינן [ואם היו משמיעים לנו] את דעת רב יהודה רק **לגבי גירושין**.

היינו אומרים, כי רק **כהא** [בזה] בגירושין **קאמר רב יהודה** שיחול הגט רק **לכשתתן, משום** שבגירושין **דלרחוקה קאתי** [לרחקה הוא בא], ומסתמא בקושי הוא מגרשה, לכן יותר מסתבר שהתכוון שיחול רק לכשיתקיים התנאי ותתן, וסובר בלבו שאולי בינתיים יתפייסו ביניהם.

אבל גבי קידושין, דלקרובה **קאתי** [בא], יותר מסתבר שהתכוון שיחול מיד, ועל מנת

שיתקיים אחר כך התנאי, כיון שהוא חפץ בה, **אימא**, מודה ליה רב יהודה לרב הונא שהגט חל מיד ובתנאי שיתן.

לכן **צריכא**, היצרנו לשנות את המחלוקת ביניהם בשני המקרים.

מיתבי [מקשים] על רב יהודה, הסובר כי הגט חל בשעת קיום התנאי, ממה ששינונו בברייתא:

האומר לאשה: **הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז**, הרי אף על פי שנקרע הגט או שנאבד — **מגורשת**.

אך יחד עם זאת —

ולאחר לא תנשא, עד שתתן⁽⁹⁾.

ועוד תניא: האומר לאשה "הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז", ומת.

אם נתנה לו את המעות לפני שמת — אינה זקוקה ל**יבב**, לפי שכבר נתגרשה מבעלה בגט שנתן לה.

ואם לא נתנה לו — זקוקה ל**יבב**, לפי שלא חל הגט, ואינה יכולה לקיים התנאי בנתינת המעות ליורשים.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: לאחר מיתתו נותנת את המעות ל**אביו או לאחיו או לאחד**

שבזמן נתינת הגט אין כאן כריתות כיון שהגט יתבטל אם לא יתקיים התנאי.

עוד מביא הר"ן, שיטת אחרים המקילים לומר, שכל תנאי שהוא בידה, בין בתנאי של שב ואל תעשה, ובין בתנאי של קום ועשה, מותרת להנשא מיד, וכל תנאי שאינו תלוי בה, אסורה להנשא. ומה שאמרנו כאן שלא תנשא אף על פי שבידה ליתן מאתים זוז, היינו משום שכאן זה תנאי התלוי באחרים, כי אולי ילך הבעל למדינת הים, ונתינה בעל כרחו שלא בפניו אינה נחשבת נתינה.

כתב הרמב"ם [גירושין ח א], אם אמר לה הרי את מגורשת מעכשיו על תנאי כך וכך, או על מנת כך וכך, מותר לה להנשא לכתחילה אף על פי שעדיין לא התקיים התנאי. ומקשה המגיד משנה מהברייתא כאן, האומרת שלאחר לא תנשא עד שתתן. ומתוך, שהגמרא לקמן [פד א] חולקת, ולכן דחה הרמב"ם את הברייתא מההלכה.

ולומד הר"ן בשיטת הרמב"ם כמו שיטת האחרים המקילים, שכל תנאי שבידה לקיימו, מותרת להנשא מיד.

9. כתב הר"ן, שמהברייתא מוכח, שכל אשה המתגרשת על תנאי, אין מתירין אותה להנשא עד שתקיים את התנאי. ומקשה הר"ן מהגמרא לקמן [פג א], שמקשה לפי רבי עקיבא, שבכל גט עם תנאי לא תוכל להנשא שמא לא יתקיים התנאי ונמצא גט בטל, משמע שפשוט לגמרא שיכולה להנשא.

ומתוך הר"ן, שכאן מדובר בתנאי שצריך לקיימו בקום ועשה [ליתן מאתים זוז], ובזה חוששים שלא תקיים את התנאי, מה שאין כן לקמן, מדובר בתנאי המתקיים בשב ואל תעשה, כגון "הרי זה גיטך על מנת שלא תנשאי לפלוני" או "על מנת שלא תשתי יין ל' יום", ובזה לא חוששים שתעבור על התנאי בקום ועשה. וכן כתב הריטב"א.

ומביא הר"ן יש אומרים [כן כתבו בעל המאור [פג א] בשם רב האי גאון, רשב"א ותוס' ר"ד [שם] בשם ר"ח] הסוברים כי בכל התנאים אסור לה להנשא עד שיתקיים התנאי. ומה שהקשו בגמרא לקמן על רבי עקיבא שאם כדבריו בכל התנאים לא תנשא, כוונת הגמרא שאפילו אם קיימה את התנאי לא תנשא, כיון

מן הקרובים⁽¹⁰⁾ היורשים אותו, ועל ידי כך מתקיים התנאי, והגט חל למפרע, ופטורה מן היבום.

ומקשינן: עד כאן לא שמענו שפליגי [שנחלקו] —

אלא דמר [תנא קמא] סבר שבאמירת "על

מנת שתתני לי" כוונתו "לי בלבד — ולא ליורשי".

ומר [רבן שמעון מן גמליאל] סבר שכוונתו "לי — ואפילו ליורשי".

אבל וכולי עלמא מיהא [לכל השיטות על כל פנים] תנאה הוי [תנאי הוא] אמירתו, ולא

השלטי גיבורים [אות ב] מביא את שיטת הרמ"ה שחולק על הרמב"ם, וסובר שאם נישאת יוציא עד שיתקיים התנאי.

10. הראשונים בקידושין [ס ב] מקשים, מה הכוונה "או לאחר מן הקרובים", והרי אם יש לבעל אח אז הוא קודם לירש ואינה יכולה ליתן את המאתים וזו לקרוב אחר, ואם אין אח, מדוע שתתן את הממון כדי שיחול הגט, והרי בלאו הכי מת בעלה והיא אינה זקוקה ליבום. ונאמרו בזה כמה תירוצים:

א. הרשב"א ותוס' הרא"ש [שם] מתרצים, שמדובר באופן שאין אח, ובכל זאת, באופן שנתקדשה לאחר לפני מיתת הבעל, היא רוצה ליתן את המאתים וזו, כדי שיחולו הגירושים מזמן שקיבלה את הגט, ואז חלים הקידושין של האחר. והרשב"א מוסיף שאם קיבלה קידושין נוספים מאדם נוסף, אחרי מיתת הבעל, והלכה וקיימה את התנאי שבגט, אז קידושי הראשון שקידש לפני מיתת הבעל, קידושין. ולא קידושי השני.

ב. הריטב"א [שם] מתרץ, כי באופן שזינתה בחיי בעלה לפני מיתתו, היא רוצה לתת את המאתים וזו כדי שלא תהיה באיסור מיתה ולא יהיו בניה ממזרים.

ג. עוד תירץ מובא בתוס' הרא"ש [שם] וברשב"א בשם תוספות, שמדובר באופן שהאח קיים ויש נפקא מינה לענין יבום, ומדובר שהבעל נתן את כל נכסיו ליורש אחר מדין

הנחלה דרבי יוחנן בן ברוקה [בבבא בתרא קל א], שאז גם את המאתים וזו נותנת ליורש הזה ולא לאחיו.

אבל הרשב"א חולק וסובר שאף באופן זה אינה נותנת את המאתים וזו ליורש אלא לאח, משום שהממון שהאשה צריכה ליתן לבעל אינו ממון בעין, אלא ממון ה"ראוי" לבעל, ואין דין הנחלה דרבי יוחנן בן ברוקה בדבר שלא בא לעולם כיון שהוא "ראוי".

ונחלקו בזה האחרונים אם אפשר להנחיל דבר שלא בא לעולם. הרעק"א [תשובה קלב] מביא את דברי המהרי"ט והרשב"א [קידושין ס ב] שסוברים, כי אי אפשר להנחיל דבר שלא בא לעולם. גם הנתיבות המשפט [רפא ג] סובר, שלא מועיל הנחלה בדבר שלא בא לעולם. אבל הקצות החושן [רנג ד] סובר, שמועיל הנחלה בדבר שלא בא לעולם.

ד. השיטה לא נודע למי [שם] מתרץ, שמדובר באופן שהיה למת שני אחים, ואחד מהם מת, ויכולה האשה לתת את המאתים וזו לבנו במקום לתת לאביו, ועל ידי זה להפטר מהיבום.

ובאילת השחר [בסוגיאין] מסתפק בזה, האם באופן שיש כמה אחים יכולה לתת לאחר, או שצריכה לחלק בין כולם. ואם אינה צריכה לתת לכולם, אז אפשר לתרץ שכשיש אח ובן אח, יכולה לתת לבן האח כדי להפטר מהיבום.

ה. הרש"ש כאן מתרץ, כי גם אם אין אח יש לה נפקא מינה אם להיות מגורשת או אלמנה,

אשכחתייה [מצאתי] **לרבי אסי, דיתבי**
וקאמר משמיה [שהיה יושב ואומר משמו]
דרבי יוחנן:

הכל מודים באומר תנאי בלשון על מנת,
כאומר "מעכשיו" דמי [נחשב].

לא נחלקו חכמים על רבי אלא באופן שאמר
הרי זה גיטך מהיום ולאחר מיתה.

כי חכמים מסתפקים האם במה שאמר לאחר
 מיתה חזר בו ממה שאמר שיחול הגט
 מהיום, או שהוא תנאי שיחול הגט רק אם
 ימות.

ורבי סובר שהוא ודאי התכוון לתנאי, והגט
 חל מהיום.

והתניא [וכן שנויה ברייתא] **כדברי רבי טו-ב**
יוחנן, שרבי וחכמים לא נחלקו לענין לשון
"על מנת" בתנאי שהרי הוא כאומר מעכשיו,
ונחלקו רק בהתנה "מהיום ולאחר מיתה".

דתניא: האומר הרי זה גיטך **מהיום ולאחר**
מיתה — גט ואינו גט. כי ספק אם במה
 שאמר "לאחר מיתה" התכוון לחזור בו ממה
 שאמר "מהיום" והתכוון שיחול לאחר
 מיתה, או שהתכוון לתנאי — שיחול מהיום
 בתנאי שימות, **דברי חכמים.**

רבי אומר: כזה — גט. כלומר גט כשר הוא
 לגמרי, כי ודאי התכוון לתנאי.

ומזה שנחלקו ברייתא באופן שאמר בלשון
 "מהיום ולאחר מיתה", משמע, שאם אמר
 בלשון "על מנת" כולם מודים שנחשב
 כאומר במפורש שיחול מעכשיו, והגט חל.

תלה את חלות הגט שיחול בשעת קיום
 התנאי.

כי אם נאמר שהתנאים שבברייתא סוברים כי
 התכוון שיחול הגט בשעת קיום התנאי, אם
 כן אפילו אם נסבור שהתכוון שיתנו את
 המעות "לי ואפילו ליורשי", אף על פי כן
 לא יחול הגט כשתתן ליורשים, כיון שזה
 לאחר מיתת הבעל, ואין גט לאחר מיתה.

תירבתא דרב יהודה! שאמר כי הגט חל
 לכשתתן.

אמר לך רב יהודה: הא מני, ברייתא זו
כשיטת מי היא? — כשיטת רבי היא.

דאמר רב הונא אמר רבי: כל האומר תנאי
בלשון על מנת, כאומר "מעכשיו" דמי
[נחשב], ולפי זה, כל דבר שיש בו תנאי
בלשון "על מנת" — חל מיד, אף שהתנאי
מתקיים רק לאחר זמן.

אולם, **ופליגי רבנן עליה** [חולקים עליו
 חכמים], וסוברים שכל האומר "על מנת"
 אינו כאומר "מעכשיו" והדבר שעליו התנה
 חל רק בשעת קיום התנאי.

ואנא דאמרי [ואני את דברי אומר] **כדעת**
רבנן.

ואמר רבי זירא: כי הוינן [כשהיינו] בבבל,
אמרינן: הא [זה] דאמר רב הונא אמר רבי:
כל האומר תנאי בלשון על מנת, כאומר
"מעכשיו" דמי, פליגי רבנן עליה [חולקים
 עליו חכמים].

כי סליקי [כשעליתי] **לארץ ישראל,**

לענין החיוב להתאבל על בעלה. וגם נפקא מינה לענין שאין הבעל מצטרף לחשבון הבעלים